Број 279. У Новом Саду у петак 14. децембра 1901 Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на цела година 2 круне, на пола годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“, деоничарског друштва за издавање српских књига и новина, у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком 1902. године ступа „Застава“ у 37. годину свога излажења, која излази 6 пута недељно, а то је сваки дан осим понедеоника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Надамо се, да ће пријатељи овог листа и пријатељи радикалне странке озбиљно узети ову ствар.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње, а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“ 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец. Поједини бројеви стају 10 потура.

Поштов. претплатницима „Заставе“, који се код нас уједно претплате на „Невен“ и „Српску Домају“, рачунаћемо за сва три листа 40 круна годишње (у место 42 круне.) Претплата се шаље најлакше поштанском упутницом.

У Новом Саду, 10. децембра 1901.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Државни надзор и наша автономија*.)

На жалост, ми немамо ни једног закона, ни једног параграфа, у коме би било изрично назначено: у чему се састоји врховно право надзора? Које су му границе, где почиње, докле допире и где се свршава? О врховном надзору говори XX. законски чланак од 1848. године, говори IX. зак. чланак од 1868. године, говоре автономне уредбе наше, румунске, протестантске, али нигди, ни на једном месту се изрично не каже: у чему је то право врховног надзора?

Но из тог још не излази, да влада може чинити свашта. Надзор значи пажња да ствари иду како треба. Сама реч надзор, тако је јасна, да под том речи не може нико разумети делотворан рад, законодавство, управу и судство. А влада нам је баш то узела.

Но и ако нема изрично у закону, шта је право надзора, има изрично наведено шта није. IX. законски чланак од 1868. године у свом 3. §-у одређује јасно ово: Ми Срби и Румуни имамо од сад права уз врховни надзор, „своје црквене, школске и закладне ствари у оквиру државних закона, одељено и самостално решавати и уређивати на црквеним саборима. И имамо права тим својим стварима преко својих власти (органа), руковати и управљати, а по правилима, што ће их наш сабор донети, а Њег. Величанство потврдити.

Овде се јасно и разговетно одређује, што је наше. Наше је, да самостално решавамо и уређујемо наше црквене, школске и фундационе послове. Наш сабор доноси уредбе, а по тим уредбама кад их владар потврди, рукују и управљају наше власти.

То је наше. Ништа од тога не иде у државни надзор. И чим нам надзор узме нешто од тога, дирнуо је у оно што није његово.

Но и ако не изрично, али је у IX. зак. чланку ипак јасно изречено и то, докле се простире државни надзор. Јер онде, где се одређују права самоуправе, каже се и то, да се рад самоуправе мора кретати у границама државних закона. Државни надзор, дакле, распростире се у првом реду на то, да се рад самоуправе креће у границама државних закона.

И онда још нешто. У нашој автономији рукују и управљају наше власти, по правилима што их донесе наш сабор, а потврди Њег. Величанство. У овој потврди Његовог Величанства лежи већ државни надзор. Надзор, да та правила што их донесе сабор неће бити противна државном закону. Врховни надзор је дакле у томе, да самоуправа не изађе из граница државних закона. Не сме да изађе из круга, што су јој га одредили државни закони. То је све. Као што је домаћин господар у својој кући, тако је народ господар у својој автономији. Као што домаћин уређује и управља и господари у својој кући, тако народ у автономији. Но као што домаћин не сме у својој кући да чини оно, што се противи државним законима, тако не сме ни народ у автономији. То му је сво ограничење. А то не значи, да онај има права да управља и суди по самоуправи, ко има права надзора. Јер кад би то било право надзора, шта би онда била самоуправа?

Но и ако ми немамо у државним законима параграфа, који почиње са речима: државни надзор се састоји у овом, ил оном — ипак имамо разних самоуправа и све оне стоје под надзором. Самоуправу имају и Румуни а имају је и евангелици и реформати. Па како се у тим црквама врши државни надзор?

Да ли и тамо намеће влада уредбе, брише и додаје по њима? Да ли и тамо влада има судску власт? Нигде!

Православни Румуни у Угарској и Ердељу имају устав, који је потврђен 1879. године. Он је потврђен без икаквих намета. У томе уставу, нарочито у §. §. 166. и 167. изречно је речено: да румунске автономне власти коначно суде и одлучују. Да се ико може жалити на владу, о том нема ни спомена. Румунска је црква православна као и наша. Један и исти закон (IX. зак. чланак од 1868. г.) опредељује и нами и њима иста права. За Румуне се не може рећи ни то, да њихови неки нарочити црквени прописи друго што захтевају. Па опет — код њих влада под именом државнога надзора разуме једно, код нас друго.

Па нема влада судске власти ни у протестантским црквама. §. 4. устава евангеличке цркве позива се на равноправност свију признатих вероисповеди, те установљава за своју цркву свако оно право које имају друге цркве. И установљава држа-

*) Ово дана изаћи ће из штампе књижица под насловом: У чему је ствар? Пред сазив нашег народно-црквеног сабора, написао Јаша Томић. Из те књижице доносимо овде понешто од онога, што се тиче „државног надзора“ у нашој автономији, јер се о овом питању код нас није до сад иоле опширније расправљало.

ПОДЛИСТАК.

СВЕЧАНА СЕДНИЦА КЊИЖЕВНОГ ОДЕЉЕЊА МАТИЦЕ СРПСКЕ

на светог Николу 1901. год.

Тај дан, после подне, *у спомен посмртне педесетгодишњице* **П. П. Његоша,** одржана је свечана седница, гореназначена, у великој, сјајној дворници *Матице Српске*, у Новом Саду. Ова »српска књижевна република« (као што је Матицу назвао др. Јов. Суботић) одаде свечаношћу овом достојну почаст и уважење великоме песнику српском *Петру II. Петровићу Његошу*, којега су Црногорци звали, и зову га: *владика Раде*. Намерно остависмо саопштење о тој свечаности за овај *народни број*, да би се за њу сазнало и у најширим круговима наших читалаца, у народу.

У бројевима 235. и 236. *„Заставе“* саопштили смо »песму нестиховну« нашега сарадника г. проф. *А. Сандића*, и у подлистку кратак нацрт живота П. П. Његоша, да би што боље познали овога реткога, необичнога Србина Црногорца, и они, што донде сазнати, згоде и прилике немадоше.

П. П. Његош је, заиста, редак и необичан човек био за живота: песник и филозоф, којему нема равна, ето, ни за педесет година после смрти његове, — па, тешко, да ће га скорим, *другога* родити мајка Српска!

Он живи, и посамрти, и живиће свагда у народу нашем: докле год песма узвишена буде загревала срце српско за свачим честитим и ваљаним, и напајала душу српску идејалима узвишенима, родољубљем неограниченим: љубављу Српства, без разлике крајева и земаља, где живи, и осећањем јединства народнога.

Песничка дела П. П. Његоша позната су готово сваком Црногорцу писменом; а многом и неписменом. Многи знају и цитирају, сваком, датом приликом, по читаве одломке, или бар згодне изреке, узречице, све мисли узвишене. Нека би се на њих и у том угледали Срби, а особито омладина, свуд и по другим крајевима нашима.*)

Свечану седницу ту, сад на св. Николу, отворио је кратком, згодном беседом председник Матице Српске г. *А. Хаџић*, поздравивши чланове Књижевног Одељења на истој, и публику осталу, у којој је био повелик број наших родољубивих женскиња.

На седници овој био је присутан и госп. епископ бачки *Митрофан Шевић*, и на доласку своме уласку у дворану, усрдно добродошлицом поздрављен. Особито од председника Матичина.

Председник позове члана Књижевног Одељења, г. *Александра Сандића*, да држи свој говор у почаст слављенику, песнику П. П. Његошу. И говорник заузме место за то, на говорници у дворници онде.

Својим, познатим стилом, и језиком »песмо нестиховним« читао је члан А. Сандић: **Реч Похвалну** (тако је беседу своју именовао) **владици Раду,** читав сахат времена. Слушаоци су га до краја пажљиво слушали.

У тој Речи Похвалној изнео је, у кратким потезима, детинство и младост П. П. Његоша, докле не постаде исти владика Господар Црне Горе, године 1830. по последњој вољи свога стрица, владике *Петра I.* данашњега, светог Петра Цетињског. Сходним цитатима из дела Љубе П. Ненадовића: *Писама о Црногорцима* год. 1878. и *Писама из Италије* о П. П. Његошу — допуњавао је то своје описивање. Нагласио је, како П. П. Његош поче састављати испрва песме, онако, управо народне; чим је научио читати и писати. Прве песме писа шаљиве и сатиричне, и са̂м их певаше уз гусле. Онда озбиљне јуначке, од којих су где-које сачуване од учитеља његова Симе Милутиновића, па и наштампане у делу: *Пјеванија Црногорска и Херцеговачка.* Састављаше млади Раде, и пре владичења свога, и после, и *песме љубавне.* Тима се једва и траг сачува, а у највећем песмотвору његову *„Горскоме Вијен-*

*) *Дела П. П. Његоша* издала је, у Панчеву, књижарница *Браће Јовановића* у 10 свезака, свака свеска стаје *16 новчића* (32 потуре). И сиромашнији могу, дакле, та дела набавити, и њима се користити.

вну помоћ за евангеличку вероисповест, како у новчаном погледу, тако и у погледу да се решења и пресуде највиших автономних власти изврше. И овде има §. 150. да евангеличке автономне власти — коначно суде и одлучују.

Устав реформатске цркве, такође побраја надугачко: какве држава има дужности према тој цркви и њеној самоуправи. И тамо се установљава сваковрсна државна помоћ, и тамо се установљава да автономни судови коначно одлучују а о влади ни спомена.

Дакле нигди нема наметнутог, нигди држава под изговором надзора не тражи да суди и решава. А и тамо има права надзора, као и код нас.

Што, дакле, нигди не бива, бива код нас. Истина, кажу, тако неродољубив епископат као што је наш, нема ни једна друга црква. И само су се наши неки патријарси и епископи обраћали влади, да скреше право народу.

Но, нека је то све истина, влада није смела на то пристати. Што ни за ког не важи, не може и не сме важити ни за нас. Ми не смемо бити стављени ван закона.

XX. законски чланак од 1848. год. који говори о верским стварима, (§. 2.) изричнo каже: За све признате вероисповести установљава се без изузетка потпуна једнакост и узајамност.

Па кад је то тако: откуд се могу нами наметати уредбе, другима не? Је ли то потпуна једнакост и узајамност? Огкуд влада код нас и само код нас тумачи државни надзор тако, да она има највишу судску власт, а код других вероисповести јој то и на памет не пада? Је ли то потпуна једнакост и узајамност, што закон прописује? Државни надзор не сме се тумачити час овако, час онако. Ако је ово правна, уставна држава, нами се мора дати оно, што и другима, јер то тако захтева правда, то тако одређује закон.

Да се види колико смо запостављени, узмимо „Назарене“. Они слободно бирају своје старешине, одборе, слободно рукују својим „црквеним“ иметком. Чивути исто тако. Влади не пада ни на памет, да их у ма чему ограничава. Чивути неће и не траже автономију, јер овако раде потпуно шта хоће, а да имају автономију, морали би је бар донекле ограничити.

Но, осим нас, влада не само што не намеће никоме ништа у автономији, не само што нигди никоме не суди, него и иначе не гази никоме постојеће автономне законе. Никоме, само нами.

Наша народна црквено-школска автономија, не само што није данас равна с другим автономијама, него има мање права од најобичнијег певачког друштва. И над сваким таким друштвом има влада врховни надзор. Али у правилима тих друштава има у завршном параграфу то, да ће се влада умешати само онда, кад друштво прекорачи цел своју, или делокруг свој. А иначе чак и та друштва автономно рукују са својим имањем, а њихови примирни судови, суде спорове, који се тичу друштва — коначно.

Наша и само наша автономија нема ни то. Ми смо Срби у том погледу стављени ван закона. Но ми не можемо и не смемо допустити, да се од наше самоуправе гради брука. Те место да ми управљамо, да други у нашој самоуправи нами управљају.

Ми не смемо допустити, да добијемо мање од других. Јер би тиме признали, да нисмо равноправни, да смо последњи и гори од других.

Влада која би то тражила од нас, иде за тим, да нас затре. У томе јој никад не можемо и не смемо пружити руку. А који наши људи хоће у томе да попуштају, презримо их, а не да их бирамо за посланике.

Јер знајте, наш сабор мора то питање једаред већ озбиљно покренути и решити, иначе нас мора сваки живи презирати. Ако станемо и останемо на праву и закону, немамо се чега бојати.

Ово није питање силе. Свака је сила за времена. Ово је питање права.

Кад су у старо доба хтеле да се сударе две војске, питао је чувени мудрац једног војсковођу: — Како стоји твоја ствар?

— Врло добро! — рече војсковођа. — У мене је више војске и боље оружје но у противника.

— Не питам те то! — рече мудрац. — Ако имаш више војске и боље оружје, ти ћеш победити може бити данас. Него ми кажи: На чијој је страни правда. Јер знај, ствар ће се на крају свршити само по оног добро, ко има право...

Право је на нашој страни и ми само не треба да га напустимо, као што га не напустише ни наши стари. Јер оно што важи за борбу са оружјем, још више важи за борбу — уставну.

Избор варошких представника у Новом Саду.

У петак, 14. овог месеца биће избор варошких представника на некоја упражњена места. Тако ће бити избор два представника у III., IV. и V. варошкој четврти, на место дра М. Давидовца и дра М. Ћирића, који су постали вирилци.

Јуче, 12. овог месеца позвао је г. П. Мачвански варошке представнике, да се посаветују, те ако је могуће да дођу до споразума: који да буду изабрани на ова два места.

На његов позив искупише се 16 представника, те се расправљало о томе. Дуго су претресали разна имена, те напослетку зауставише се на Кузману Миловановићу учитељу и Паји Гостовићу адвоката.

Сава Стојковић изнео је, да ово може бити само предлог бирачима. Кад се бирачи састану и договоре, онда ће се тек моћи коначно одредити листа.

Др. Вучетић био је мишљења, да варошки представници, који имају заједнички клуб, могу споразумно да истакну листу кандидата.

Но у овом се преварио. Срби представници Новог Сада имају заједнички клуб, у ком се саветују: шта ће радити у седницама варошког представништва. Али они немају права да закључују: кога бирачи да бирају за представнике? То је право бирача и то право бирачима нико одузети не може.

Г. Пера Попадић сазвао је истог дана по подне некоје бираче српске народне радикалне странке на договор; изнео им је имена које је предложио клуб Срба представника и запитао их је: слажу ли се.

Конференција није пристала. Нико није овластио клуб представника, да у име бирача истиче кандидате. И после кратког саветовања закључено је једногласно, да се председнику клуба упути овако писмо:

Господину Паји Мачванском

као председнику клуба српских новосадских варошких представника у Новом Саду.

Према добивеном извешћу конференција бирача српске народне радикалне странке одбила је кандидациону листу за варошко представништво, коју је јутрос установио клуб српских новосадских варошких представника.

Први је разлог, што се бирачи — бар бирачи радикалне странке — нису никад одрекли права, да сами постављају своје кандидате за које ће гласати, нити су они овластили клуб српских представника, да он може у име њихово кандидовати. Ван тога и ако бирачи српске народне радикалне странке при избору варошких представника нису полазили са чисто политичког гледишта, јер су они и прошлог пута у својој листи имали дра Давидовца и дра Ћирића, то ипак овога пута не

цу“. Песме те врсте, иначе П. П Његош спалио је пре смрти своје. За тим је говорник највише се задржао, износећи и згодним цитатима разјашњујући, ону врсту песама П. П. Његоша, на које се досад најмање пажње обраћало, а то су његове песме, тако рећи: *филозовске*, и, овако узвишене, *побожне*. Говорник их назва *химнама*.

П. П. Његош је и као владика владалац, прегао био, да унапреди Црну Гору и народ свој: уредбама државним, и школом, и просветом. Али је на сваком томе своме, напредном кораку наилазио на сметње и спречавање. С изразом тужним: *„Ове горе не подносе регуле!“* повуче се онда од свега Самоћа манастирска окрете му живот сав у тугу, и сѣтно расположење. Он се сав одаде на читање и на размишљање. И тако отпоче писати песме, речене од говорника: *химне*. Прва му песма те врсте, коју је он назвао: *Мисао*, а наштампао је у Пешти, Тома Павловић, у »Србском Народном Листу«, обрати пажњу на себе свих ондашњих наших стихотвораца и списатеља. За истом, а некима и пре ње, наниза се читав низ таких песама, као што су: »Црногорац Свемогућем Богу«. — »Вечерња Молитва«. — »Химна Ноћи«. — »Химна Богу«, уписана у кубету цркве св. Петра у Риму. — А, као круна свима тим песмама узвишенима, служи дело његово »Луча Микрокозма«, Сотонино одметање од Бога, и пâд првога човека, које препева по примеру енглескога песника Милтона »Изгубљени Рај«.

Певаше П. П. Његош и песме владарима: цару Николи I. и другима — по обичају ондашњих стихотвораца. Али, певаше он и песме »Праху Народољубца« — Мушицкоме; и »Сјени Александра Пушкина«; и »Сабљи бесмртнога вожда Карађорђа«; и »Спровод праху Симе Милутиновића« учитеља свога; и »Поздрав штиту Србобрана« — Сентомаша; и дивну елегију »Полазак Помпеја«.

Те умотворе своје скупи он, и још некоје друге, оваке, и наштампа их. Збирку ту назва *„Пустињак Цетињски“*.

Те песме, и то доба у животу песника П. П. Његоша, обележио је А. Сандић као доба имитације, угледања на велике песнике. П. П. Његош је у то време читао Доситија и Мушицкога, »Глас Народољубца« знао је на памет; читао је Дантеја и Петрарку; рускога песника Державина, после и Пушкина; у преводу руском: Омира, и класике старе, којих онда беше на руском језику; Милтона и Барјона; Ламартина, а нешто и Клопштока. У наведеним оним песмама има имитације ових песника.

Угледао се и после на друге песнике, али садржајем, већ сасвим приљубио се био српском, народноме правцу. По угледу на »Србијанку“ Симе Милутиновића спевао је П П. Његош своју »Слободијаду«, која се може назвати епос, у 10 песама. Као што је Сима у »Србијанци« прославио јунаке за устанка Карађорђа и Милоша: за ослобођење народа; тако је П. П. Његош хтео да окити венцем горским Црногорце, јунаке за борбе с Турци, од владике Данила I. до владике Петра I. и с Французи за ратова Наполеона великога: за ослобођење народа. Говорник наведе садржај тих песама, и знатније битке и јунаке.

Друго дело П. П. Његоша подобно томе јесте »Огледало Српско«, у којем по примеру Вука, покупи и поређа народне (међу истима некоје и своје) песме народне Црногорске, и народне песме Србијанске. Дело ово, мислио је, и желио је П П. Његош: да буде »васпитатељка Срба патриотизму и родољубљу свију Срба«. Говорник наведе све те песме по наслову, и сваку по садржају, у кратко.

И напослетку приказао је говорник најзнатније доба П. П. Његоша, мушко доба: доба самосталног, уметничкога рада његова песничкога. Тада састави П. П. Његош два најзнаменитија дела своја: »Горски Вијенац« и »Лажни цар, Шћепан Мали«. Та два дела песничка обесмртише име његово. Рашчлани говорник, и растумачи поближе и једно и друго дело то песничко. То су, по облику, по приказивању предмета у разговорима: драме; или по истини и начину песничком: изливи срца, најлепша лирика. Показа особине језика у делима Његошевим: трага Мушицкога и Симинога, па и трага митологије и погдешто русизама. Упозори на расправе и на дела, већа и мања, која разјашњују, анализу, и оцењују оба та дела П. П. Његоша. На свршетку додаде говорник: »Горски Вијенац« и »Шћепан Мали« данас су већ свакоме, ко је год рад познати Црну Гору и Црногорце: књиге отворене, коментарисане, растумачене, разсветљене, разумљиве. »Свак је узми у руке, па читај, па уживај песничке им лепоте над лепотама, и мисаоне дивоте над дивотама!« Спомену по имену коментаторе: проф. Милана Решетара, па покој. архимандрита Дучића, па Љубишу, на Вуковића; Русе: проф. Лаврова, па П. А.

могу да приме листу, у којој се налази и г. Паја Гостовић, јер имају у виду оне тешке и неоправдане клевете, које је орган српске народне слободоумне странке „Браник“ подигао против српске народне радикалне странке и непрестано истицао, па и данас истиче, да српска народна радикална странка почива на неморалној основи, и да се с њоме ни у ком погледу радити не може, нити се може имати с њоме икаква заједничка збора и договора.

Извештавајући вас о овом, поштовани господине председниче, молимо вас, да о овом известите све, којих се ова ствар тиче.

У име конференције бирача
српске народне радикалне странке:

Нови Сад, 12. децембра 1901.

П. Попадић с. р.
председник.

Ово је писмо истог вечера достављено у препису и дру Вучетићу, да би могао за времена чинити, што нађе за потребно.

На тој је конференцији даље решено, да радикална странка и овога пута покаже, да она у варошким стварима не тера партизанство, те је унела у своју листу на место дра М. Давидовца, дра Душана Милића.

Чланови радикалне странке гласаће дакле за г. г. Кузмана Миловановића учитеља и дра Душана Милића.

Што овога пута није могла радикална странка да метне у своју листу једног члана дружине око „Браника“, то је објашњено у писму, које је упућено г. П. Мачванском и држимо да ће се с тим свако сложити.

Зар неморални постају у очима дружине око „Браника“ само онда морални, кад треба да дају свој глас за ту славну господу?!

Политички преглед.

Угарска пучка странка. Чланови пучке странке дошли су до тога уверења, да данашњи правац странке води демократизму, а све више отуђује од конзервативних елемената, нарочито од владика и магната. И с тога се појавила струја у самој пучкој странци, која хоће да странку преобрази у конзервативну. И с тога се воде академске расправе, да се црквено-политички програм тако промене, да би се ревизија политике могла привести.

Поднео оставку. Београдски листови доносе вест, да је војни министар тамошњи, ђенерал Чедомиљ Миљковић, поднео јуче пре подне своју оставку на министарски положај. — У посвећеним круговима, вели се даље, говори се, да је кандидат за министра војног пуковник Вукоман Арачић.

Бугарски сабор против зајма. Бугарска влада доживела је велико разочарање и претрпела је пораз. Бугарско собрање је са три гласа већине одбило зајам. Узалуд је дакле министар председник Каравелов преговарао са вођама опозиције. Како из Софије јављају, Каравелов мисли да разреши собрање. Уједно се тврди, да ће се у самом министарству извести неке личне промене. — Но главно је да влада остаје при томе да се зајам мора склопити и она ће у скоро отпочети нове преговоре са финансијским друштвима. У собрању је 76 гласало за зајам а 79 против.

Немачко разочарање. Од кад су у Варшави били изгреди против немачког конзулата, немачки су листови доносили, како ће због тога бити смењени некоји руски виши чиновници, а нарочито главни полицијски управитељ Лихарцер. Но нико није смењен, а Лихарцер је још унапређен за генералног мајора. То је Немце јако озлоједило. И још их већма љути, што су Лихарцеру честитали сви конзули страних држава, који живе у Варшави. По себи се разуме да му немачки конзул није честитао.

ДОПИС.

Рума. Писао сам вам, да је г. Паја Бошковић свештеник румски због призивања св. духа о румском збору осуђен на 14 дана епитемије; прота Стајић да је добио укор, а г. свештеник Шаула опомену. А зашто? Први, што је својој дужности и жељи својих парохијана одговорио, други, што није као прота предупредио призивање св. духа, јер је тога дана у Руми био, а трећи, што није брату у Христу ништа рекао о депеши, коју је од Његове Свјатости дан пре добио, и која забрањује призивање св. духа.

Дакле најневинији, највећу казну. Али да, он је призивао царја небеснаго, у чему му до 1000 грла помагаху. О, дивно је то било чути и видети.

Дозволите ми Ваша Свјатости и преузвишени г. српски патријарше, да Вас запитам: Какав је повод забрани? Шта је руководило српског патријарха, да забрани Богу се молити?

Та није ли Ваша Свјатост, која забрањује Богу се молити, већи грешник, него сви осуђени? Ко омаловажава чин свештенички? Ко сеје мржњу између народа и свештенства? Ко? Народ или онај, који треба да проповеда љубав о Богу и ближњему?

Народ поштује своје свештенство, и благо оном свештенику око којег се народ купи.

Ето народе, та сама поглавица св. цркве казни оног свештеника, који ти духовне хране даје. Па због тог неки слабији у назарене одлазе, та да је до њега стало, све би он у назарене отерао; само Даљ нек му на миру остане. А православље? Не питај.

Овде морам похвалити парохијане г. Бошковића, који су подпуног уверења да је њихов свештеник неправедно осуђен. Они су му послали са много подписа утјешително писмо.

Том приликом договоре се да у очи св. Николе у што већем броју изиђу до под Ириг на сусрет своме неправедно осуђеном свештенику, где би преко 30 кола било. Но срећом смиловао се патријарх па га је 4 дана раније пустио, а грађани румски нису о том ништа знали, те га не могоше ни дочекати. Овај би дочек био врло сјајан, јер би се и остали ван његове парохије. прикључили дочеку. Сутра дан оде велика поворка под предвођењем др. Мише А. Поповића и поздрави га са добро нам дошао. Да је српски патријарх присутан био и видео, би га одма у манастир натраг послао.

Овај чин Његове Свјатости доказује, да радије гледа раздор, него љубав између свештеника и народа. О патријарху, патријарху! Славио си твоју 10-годишњицу, а да ли за вредно нађе, да своју паству, своју архидијецезу бар једанпут за то доба обиђеш. Не! Да ли се побрину, да залутану паству, што у назарене оде, својој св. цркви, св. православљу натраг повратиш? Не! Да ли ти је познато, да су ти назарени већ и своју богомољу у Добринци саградили? Је ли и то не! Жалост, али свештенике прогањати, што Богу и народу служе, вернима црквену свест одузимати, то видим да знаш.

О Бранковићу, Бранковићу!

О, ко би се томе надао?!

Имам стрину Бранинку. Седи на двокатници и све би нешто да иде, да се пуза, а ноге је већ давно издале. Она најволије за фуруном, ал света ради хоће да се свуда појави и свуда да буде прва.

Па онда воле да оговара. У кући с њом станује млада девојка а стрина Бранинка оговара ту девојку, најцрње. Назива је и лењом и да је од свакојаког рода и колена, једном речи, грди је свакојако и јавно и тајно.

Али кад стрина Бранинка треба да се успужа на степенице, она не може сама. Него се онда сети те младе девојке, та за Бога, у једној су кући. Па јој маше главом, па се смеши, па је узме испод руке, па се наслони на њу док не дођу горе.

А после, стрина Бранинка опет диже нос, удри у оговарање и да може бацила би младој девојци јакрепе у недра.

Тако је то ишло, ишло неколико пути. Па кад се опет једном прохте стрина Бранинки да се успуза на басамаке, она и опет позове младу девојку, па би да је узме испод руке и да се наслони на њу.

Али се девојци догрдило, те рече стрина Бранинки: — Нека стрина нека! Изволте сами! Где би ви самном лењом и свакојаком ишли заједно то је срамота за вас.

А стрина Бранинка стоји доле, врти главом и говори бајаги у чуду: О ко би се томе надао! О ко би се томе надао!?

* * *

Тако данас и стрика Браник врти главом и пита: О ко би се томе надао!? И зашто врашки радикали неће да ме узму испод руке и пусте да се мало наслоним на њих, те ме одведу горе у варошко представништво.

— О ко би се томе надао?! О ко би се томе надао?!

Вести из места и са стране.

† Јован Шијачки. Пишу нам из Баноштора „Овде је преминуо честити и ваљани занатлија старина од 66 година Јован Шијачки, ћурчија. Покојник је био по своме понашању и карактеру свима за углед. Држао се свога заната до своје смрти и био ватрен члан радикалне странке. Јако је волео да чита „Заставу“, коју је у рукама и на прсима и у гроб свој понео. Тако је својој породици наредио и жеља му је испуњена. 7. овог месеца сахрањен је уз велико саучешће овдашњег народа. Мир пепелу његову и Бог да му душу прости!“

Избор жупанијских скупштинара. Пишу нам из Баноштора: „Избор жупанијских скупштинара за жупанију Сремску био је 20. овог месеца. Изабрати су ови: Кр. котарски судац, за тим г. Ђока Максимовић, парох черевићски и Андрија Дамјановић, началник нештински. Њега хвале сви нештински бирачи. Избор је код нас проглашен добошем и то по римском кал. 8. о. м. у вече, а за 10. Дакле две ноћи и један дан, да се народ посаветује кога да бира. Ми смо хтели, бирачи ратари, на биралишту да истакнемо једног ратара и то ђоку Савића из Черевића, но када су бирачи ушли код предстојника и рекли, да су вољни ратара да бирају, он их је питао: — Па кога ће те? — Ми хоћемо ђоку Савића из Черевића. А он рече: — Не можете сад. Били га пре пријавити. — Онда не треба да гласамо рекоше многи и нису ни гласали.“

Убиство. Пишу нам из Крчедина: „У прошлу суботу око $^1/_2$6 сах. у вече, догодило се код нас грозно убиство. Четири брата Кабларовића: Анта, опћ. већник, Тома, опћински редар, Душан, опћ. писар и Милан, ратар с неким Љубинком Недићем, нападоше батинама на овдашњег честитог и родољубивог младог Србина Јоцу Јакшића, ујака му Ђамбића и једног другог рођака. У борби је убоден Јоца ножем у трбух и тако убијен на место, а рођаци његови бише премлаћени батинама. Покојни Јоца беше прави див од човека, а беше врло добар, те га сад искрено жали не само родбина, но и сви познаници. Чудновато је међу тим, што су се убиство и туча догодила пред опћинском кућом и то с вечера, па ипак се не нађе никог од опћинских старешина и опћинских редара, да спрече ово грозно дело. Доиста жалосно, ка се код нас и пред опћинском кућом могу догађати овакове грозне ствари. — Сецирање је извршено у понедељак. Међу тим ни један од поменуте браће не ће да призна, да је Јоцу убо ножем. Но надати се, да ће суд ипак пронаћи правог кривца, те га и казнити по заслузи.“

Дуг сан. У Ноград-Вадкерту спава једна жена више него пет недеља а никад се не буди. Једино се онда пробуди када јој под нос метну етер да га удише и то само тренутно се пробуди. Морају, да је вештачки хране. Силан свет се купи око њеног одра из свију крајева, да виде то „чудо“ и моле се Богу тамо јер многи држе, да је то нека надприродна ствар. Мужу те жене, који је први газда у селу, стигле су силне понуде, да уз добру награду даде своју жену за новац гледати. Но он је те понуде одбио. У медицинском свету је овај случај изазвао велико интересовање. Многи лечници из Будимпеште долазе, да прегледају жену и да потраже узрока томе дугом сну.

Ровинскога, па најновијега, проф. Павла Поповића.

Целу ову своју Реч Похвалну — попуњавао је говорник згодним цитатима из ових, наведених писаца, а највише из писама Љубе П. Ненадовића. То је беседи овој давало живости и подстицања слушаоцима на пажњу; и саслушаше је до краја.

С усклицима: Слава владици Раду — П. П. Његошу! одадоше чланови Књижевног Одељења, и остали слушаоци поштовање великоме песнику; а са: Живио говорник! захвалност на труду и беседи читачу Речи Похвалне.

На то, председник предложи Књижевном Одељењу: да се говорнику стави у записник захвалност на труду, што буде примљено; онда се захвали г. епископу бачкоме Митрофану, на присуству и указаној почасти великоме песнику, српском владици П. П. Његошу; после и свој публици, и особито дичним Српкињама, што оне својим доласком повећаше ову свечаност. Тим затвори свечану ову седницу. Сви му се одазваше узвиком: Живио председник Матице Српске, А. Хаџић! и разиђоше се задовољни.

У вече тај дан, приказано је у српском народном позоришту, песничко дело кнеза Николе I. »Балканска Царица«. Позориште је било дупком пуно; беше много и Несрбаља. Глумци учинише свак своје, штогод који боље знаде и умеде. И представа та испаде, заиста, исто овако свечана и сјајна — у част песнику писцу дела, а у спомен и славу бесамртника-песника П. П. Његоша.

К. В. Ј.

Српско народно позориште.

Ред позоришних представа.

У суботу 15. (28.) децембра, први пут: **„Цар проводанија“**. Шаљива игра у 4 чина. Написао др. Милан Савић.

Јавна захвалност.

Месни грађанин поштовани госп. Јован Залај, гостионичар, имао је част и милост сетити се наше сиромашне општине, њене цркве и школе, те је о св. Николи после подне, за време седнице, изненада дошао у српску школу, и у присуству многи општинара, радујући се слози, по могућству своме откинуо од своји уста, па добровољно даровао св. цркви 20 круна а 40 круна на сиромашну школску децу да се о Божићу одену и обују; те је многој сироти утр'о сузу, да и она радосно дочека светли празник Христова Рождества, па је овим даром постао добротвор дуна-сечујске цркве и школе.

На овом племенитом дару, долепотписани у име српске православне општине побуђени налазе, овим путем своју јавну захвалност изрећи своме добротвору, да благи и милостиви Бог поживи нашега чика-Јоцу: дуго и сретно са својом верном супругом госпођом Јулком, да наставља родољубива дела, што служе само Богу на славу, народу на дику и понос а другим за пример по ономе: „Крајцара је мален дарак ал велика задужбина“!

Браћо! Похвале је достојно овако дело кад се и у сиромашној општини нађе родољуб, за то кличемо: „Настављајмо света дела, то је слава неувела“!...

Управни одбор српске православне општине.

Дуна-Сечују (Барања) 9. (22.) дец. 1901. године.

Душан Радојчић учит. перовођа. **Нисија Рашић** председ. управног одбора.

Исидор Ћићић тутор.

ОГЛАСИ.

СРПСКО ТРГОВАЧКО ПОДУЗЕЋЕ

ЈАПИЋ И ДРУГ

ФИУМА, via del Canale № 2.

Разашиљемо и приватним кућама у пакетима од 5 килограма у све крајеве Аустро-Угарске монархије, франко пошта и паковање, тако, да наручилац нема осим цене *никаква друга трошка.*

КАФА:

Сантос I., врло добра	1 кгр.	круна	2·60
Порторико, снажна кафа	1 „	„	3·20
Куба ароматична	1 кгр. —	„	3·40
Цеилон оригинал	1 кгр. —	„	3·40
Перл Порторико бирано зрно	1 кг. „		3·30
Перл Цеилон најфинији	1 кгр. „		3·80
Либерија-Менадо огромно зрно	1 кг „		3·10
Златна Јава мирисава	1 кгр. „		3·20
Мока права арапска	1 кгр. — „		3·80

ТЕЈА:

У оригиналним пакетима по $^1/_4$ крг:

Сушонг кинески	$^1/_4$ кгр. — —	круна	3·60
Мандарин Караван руски	$^1/_4$ кгр. „		5·—
Царски Меланж	$^1/_4$ кгр. — „		6·—

ЗЕЈТИН:

Прави маслинови	бр. 1116 5 кгр.	круна	8.80
„ „ „	1117 5 „	„	10.—
„ „ „	1118 5 „	„	11·—

Кафа и зејтин најмање по 5 кила франко свуда. У један пакет кафе може се и више врсти засебно сложити.

Што се не допада примамо натраг и новац без одбитка повраћамо.

Молимо за многобројне поруке.

С поштовањем

Јапић и друг.

717 18—30 **Фиума, via del Canale № 2.**

Законом заштићена

ФРАНЦОВА **РАКИЈА**

апотекара ВЕРТЕША

има при употреби најбољега дејства. Због своје безусловне чистоте је пре свега згодна и за унутарњу и спољашњу употребу, а нарочито за тако омиљену масажу. Са ванредним се успехом употребљује против гихта, реуме и назеба, даље код уганутости, узетости, запаљења, за јачање коже на глави и за прање уста; унутарња употреба за грчеве у стомаку, главобољу, несвестицу и т. д. Неопходно потребно за војнике, ловце, туристе, писмоноше и у опће за оне, који много пешаче. Право је само под овом заштитном марком. — Једно стакло 30 пот., 1 круна и 2 круне. Може се добити у апотекама и дрогеријама, а у Новоме Саду код: Емер. Дицгена синова, Ђорђа Фукса, Стев. Хорвата, Карла Клајна, Оскара Клајна, Николе Костића, К. Либмана, Браће Мирилова, С. Розенблита, Браће Вагнера, Стев. Винклера, Јов. Војтовића, Љубе Стефановића и сина, као и онде, где се виде плакати са овом заштитном марком и директно код

1—13 755 L. Vértes, Adler-Apotheke, Lugos Nro 470.

ПРЕДАЈА РАДЊЕ. 749 3—3

Мешовиту трговину предајем из слободне руке ради селидбе.

Упитати се код админ. „Заставе“.

ПОМОДНА И ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

П. А. Искрића

У МИТРОВИЦИ

потребује млађег помоћника, а првенство имаће онај, који разуме излоге аранжирати.

751 2—2

КУЋА

на рогљу темеринске и камендинске улице број 54., од тврдог материјала новозидана, има седам соба, два дућана, подрум, пространа авлија и башта од 600 квадр. фати, продаје се из слободне руке. Упитати у администрацији „Заставе.“

743 3—3

СЛИКАРСКО-УМЕТНИЧКИ ЗАВОД

који се налази у кући СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ

ГЛАВНА УЛИЦА БР. 25. У НОВОМ САДУ ГЛАВНА УЛИЦА БР. 25.

Част ми је поштованом грађанству, како у месту, тако и ван Новог Сада, учтиво објавити, да сам уз свој сликарски завод, отворио и

ЗАВОД УВЕЛИЧАВАЊА СЛИКА

у којем увеличавам са сваке, па и најмање и најстарије слике **природну величину,** *како у фотографији тако и у креди, акварелу, пастелу и масној боји на* **„Платино бромиду“**, *хартији, картону и платну. Ове су слике најзгоднији и најлепши поклон за украс соба, за успомену о имен-дану, Божићу, Новој Години и другим томе равним приликама.*

Даље израђујем без разлике све у ову струку спадајуће радове на свакој фотографској хартији, порцелану и т. д. Уједно препоручујем сваке врсте готових оквира, које уз моје слике по свом коштању рачунам.

Пошто сам у својој струци усавршен и по највећим иноземским као и овостраним заводима стручне науке црпео, уверен сам, да ћу свако поклоњено ми поверење мојих поштованих муштерија на потпуно задовољство, како најсолиднијом послугом, тако и умереним ценама извршити. Најпонизније пак молим, да ме у свом подузећу као младог почетника поруџбинама потпомоћи изволите. У том очекивању за све горе наведено јемчи

С одличним поштовањем

Иван Ј. Стојковић,

сликар.

3—6 732

Атеље се од 10 сах. пре- до 3 сахата по подне добро загрева.

НАКИТ ЗА СРБЕ, СРПКИЊЕ И СРПЧАД!

ДАР ЗА КРСНО ИМЕ И БОЖИЋНЕ ПРАЗНИКЕ.

ЈЕДНА ГАРНИТУРА СРПСКОГ НАКИТА:

1 пар дугмета за краватну, 1 брош, 1 игла за краватну, 1 медаљон — Са ликом православних светитеља по најстрожијем пропису православља, на најфинијем — емајлу — (Feuer-Email).

1 пар дугмета за маншетне, 1 брош, 1 игла за краватну — Са верним сликама по фотографији српских великана у симил- — емајлу. —

Свега: 2 пара дугмета за маншетне; 2 броша; 2 игле за краватне и 1 медаљон, шаље се франко (плаћеном) поштарином *повуком* (per Nechnahme) **за 4 круне 80 пот.**

За горњу гарнитуру може се по вољи изабрати од светитеља: св. Сава, св. Архангел архистратиг, св. Јован пустињак, св. Никола, св. Стеван, св. Ђурђе, св. Димитрије, св. Василије (Нова Година), св. Петка, Мајка Божија са Христом, у жутој боји или арапска. — *Од српских великана:* Др. Св. Милетића, Змај-Јову, Бранка, Бранков споменик на Стражилову, Вук Караџић, Ђура Јакшић, Војислав Илић, Љуба Ненадовић, Милорад Шапчанин.

Скрећемо пажњу на нашу израду православних икона са масном бојом на платну по најстрожијем пропису православне цркве. *Наша је израда само вештачка*, а цене су јој ипак врло умерене. Примамо се израде (моловања) православних цркава и шаљемо своје раднике-вештаке (академце Чехе), који су посвећени искључиво изради православних икона — на лицу места.

У нашем сликарском атељу израђујемо и портрете верно по фотографији са масном бојом на тако званој сребрној, бронз-хартији. Ово је најновија новост на пољу сликарске вештине, цене су врло малене. — Уз фотографију ваља послати тачан опис, какве је боје: коса, обрве бркови, брада, очи, лице, хаљина, краватна, брош и т. д. — Цена портретима према величини:

Центиметра:	13×18,	21×26,	26×43,	50×60
Круна:	10·—	14·50	22·50	28·—

И ова се роба продаје само за **готово — повуком** (Nachnahme).

3—3 726 Адреса: **Südöstliche Exportgesellschaft** — Gablonz a. d. N. Böhmen.

ТРАЖИМО ОТМЕНЕ И ВРЕДНЕ ЗАСТУПНИКЕ!

ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ!

Да можемо п. н публици вароши Новог Сада и околине што величанствено пружити, отварамо у Новом Саду, главна улица бр. 3. — на ћошку Дунавске улице — 15. августа ове године

НОВО ВЕЛИКО КОНФЕКЦИОНО И ОД КРЗНА

СТОВАРИШТЕ ОДЕЛА ЗА ГОСПОДУ, ГОСПОЂЕ И ДЕЦУ

какво се само у престоници може наћи.

Елеганција, безприкоран крој и избор, каквога још никад у Новом Саду не беше у конфекцији и од крзна одело за господу, госпође и децу, ставља нас у тај положај, да можемо поштованој п. н. публици

СВЕ МОГУЋЕ ПРОБИТКЕ ПРУЖИТИ.

Обећавајући најсолиднију послугу и НАЈНИЖЕ ЦЕНЕ, молимо да наше ново подузеће имате доброту потпомоћи.

С високопоштовањем

Нова радња главна улица број 3. **ВИГЕНФЕЛД И ШРАЈБЕР** у Новом Саду главна улица број 13.

439 20—20

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новоме Саду.